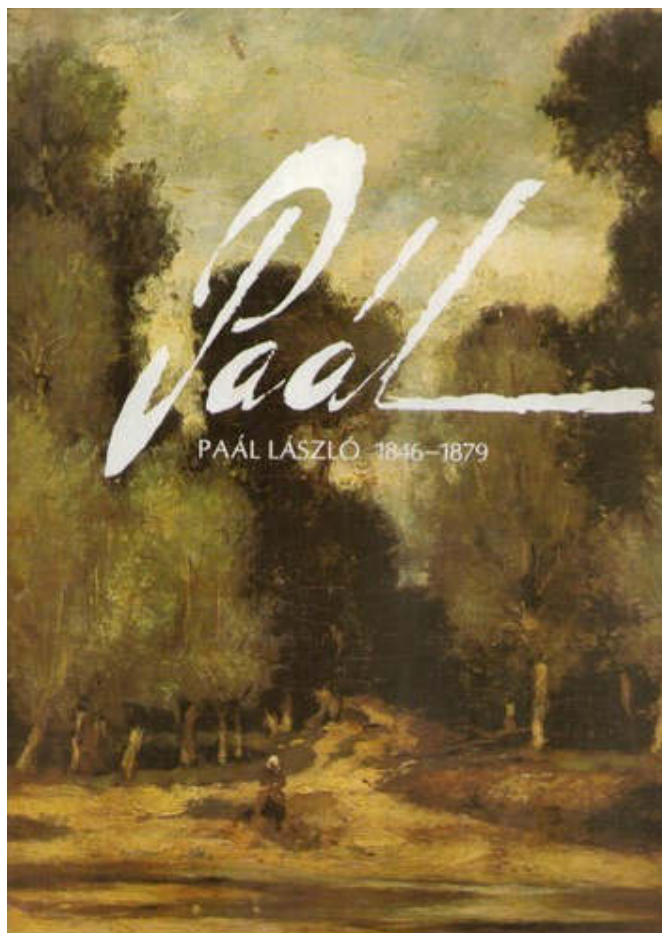

MŰVÉSZI LÉLEKKEL...

„A művészet az emberben és a természetben megnyilvánuló rejtelmesnek, Isteninek érzéki visszaadása”

/ Liszt Ferenc/

És suhognak, ölelnek, hajolnak a fák ágai, amikor a hold fel jó ezüst ruhájában, s arany-ezüst fátyolt dob a nagy erdővilágra és színes estélyi ruhában a fák dalolnak; lombzene szól, az erdő csodás zenéje, amit Ő annyira szeretett...

Liszt Ferenc - Erdősongás (Kentner Lajos-zongora)

https://www.youtube.com/watch?v=5Mci6zcg_Lo

Most is zengjen az erdő, mert erdőszongás tölti be a nagy teret. Liszt Ferenc Erdősongás című csodás műve szól, amikor a fák ágai meghajolnak,

egymáshoz szólnak a levelek, szépséget küldenek felé, és felénk a nyírfa, a hársfa, az éger, a bükk, a gyertyán, az akác, a fenyők hossza sora, miközben illatokat hoznak a szellők... Szóljon Néki a zene, hiszen „A zene, a lélek szava.” /Calinescu/

Liszt Ferenc az érzelmek olyan sodrával és gyengéd varázsával keltette életre művét, mely a lelkéből fakadt, amit csak áhítattal lehet hallgatni.

„A hold a fák közt szikrázva süt, gally moccan, ág zörg, és mindenütt hangok remegnek.” /Verlaine/

És a fák csodás zengése összeolvad a zenével.

Tócsa-tükrében nézi magát a hold, majd sétál tovább, s a tócsa eltűnik, mert a fényt magával vitte a hold az éjben..., de a zene szól az ágak küszöbéről...

Tegyük fel Liszt e csodálatos lemezét lemezjátszónkra, miközben lassan lapozzuk Paál László festőművész albumát. Meglátjuk felemelő délutánokat szerezhetünk magunknak.

ERDŐZSONGÁS...ZENE: LISZT: Erdőzsongás - Waldesrauschen - Cziffra György

<https://www.youtube.com/watch?v=2qBRlhiGkv0>

A természetben csodálatos dolgokat lehet felfedezni. Ha tájképfestészetről beszélünk, főleg az erdőkről: fák, fasorok, cserjék, bokrok, az erdő fenséges nyugalmat árasztó atmoszférájáról, önkénytelenül is Paál László jut az eszünkbe; az egyetlen olyan festő, akit a híres francia barbizoni iskola tagjának tekintettek. Miért is éppen Ő?

Mert úgy festette meg az erdőket, hogy szinte érezzük lélegzésüket, s illatuk fölöttünk lebeg.

Szerette a természetet, különösen a fákat. Már kisgyermek korában, Erdélyben, - Zámon, ahol született,- megcsodálta a nagy erdőket, lelkébe belevésődött az erdők zsongása, szépsége, illata; a tavasz üde lehelete sokszínű zöldjeivel; a nyár forróleheletű tikkadt sóvárgása; a hajnalok és reggelek párája; a késő délutánok hosszúra nyúlásának színes varázsa; az ősze induló erdő sárga-arany csendes elmúlása, a levelek zizzenése, hajlongása, búcsúzása.

Képein a kék ég csak néha bukkant fel, eltakarták a felhők, a lombok, melyek alól fel-felvillant a napsugár, de csak egy kis sugárként átszövődve a ritkább ágak között fehér, világos foltot hagyva a fák törzsein, levelein. A görcsös törzsű nyírfák, tölgyesek, platánok, nyárfák magasba törő ágain szinte érezzük rezdüléseiket, s élvezzük a részletek szépségét. Mert Paál László alkotásain minden kis részletnek szerepe, értelme van, fontossága, s tájképeinek sokszínűsége, sokfélesége adja, adta képeinek varázsát. Kompozíciói

változatosak! A motívumok: a föld, a fák, a bokrok, a felhők elrendezése kifejezi a festő érzelmeit, vágyait, egész életét, hangulatváltozásait. Érezte a természet fenséges szépségét, azt a gazdagságot, amit az embereknek adott. A táj iránti szeretetet az otthoni környezet alakította ki benne, valamint Erdély gazdag természeti világa. Az aradi gimnáziumban a latin és görög írókról tanultak egész életén át elkísérték. Magyar kedvencei: Csokonai, Berzsenyi, Petőfi, Vörösmarty, Jókai voltak, mégis a természet szeretete vált jellemzőjévé. Legkedvesebb elfoglaltsága a rajzolás volt. Szinte itta a nagy festők műveinek szépségét, mondanivalóját. Amikor 1864-ben szülei kívánságára beiratkozott a bécsi egyetem jogi fakultására, nem gondolt annak elvégzésére. Ehelyett a Képzőművészeti Akadémiára járt, és két év múlva már Albrecht Zimmermann mesteriskolájában tanult, ahol elsajátította az aprólékos természet másolás fortélyait.

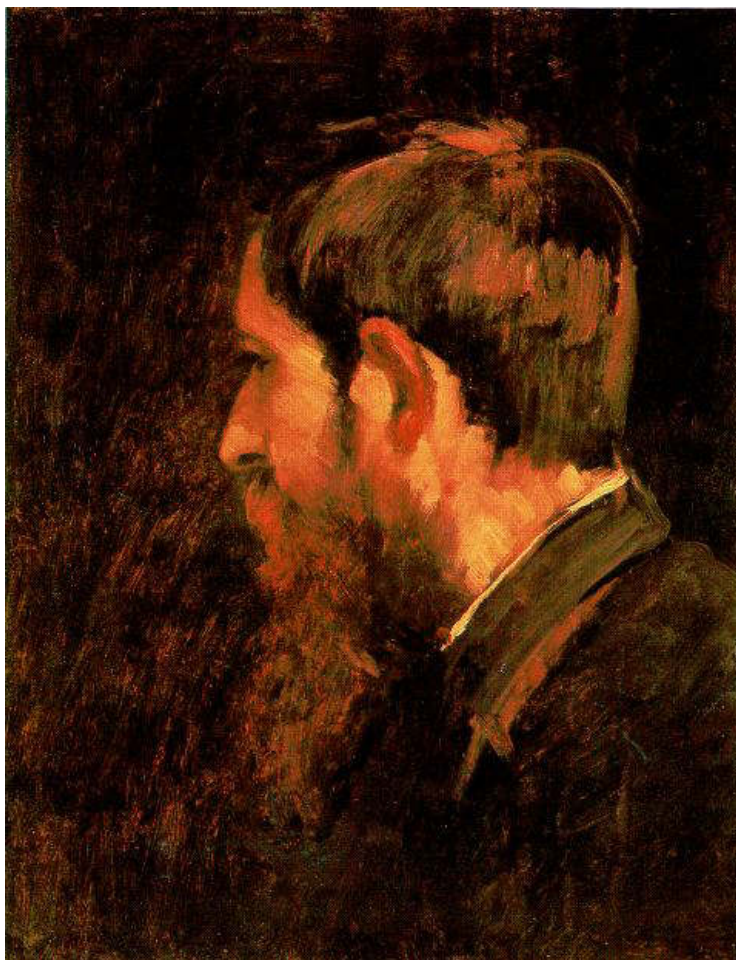
Ekkor küldi a pesti tárlatra kezdeti olajképeit, melyeken a pontos megfigyelése a döntő. Ilyenek a Falusi ház, a Nádas, az Erdő belseje.

Hat évig tartózkodott az osztrák fővárosban, ahol elsajátította a mesterség alapjait, közben tanulmányozta a gazdag gyűjteményeket, melyek elősegítették szellemi fejlődését, művészi felfogásának tisztulását, csiszolta ízlését, gyarapította művészettörténeti ismereteit. Közben az aradi lapoknak írt cikkeket a nagy lengyel történeti festőről, Matejkóról.

A bécsi évek után Hollandiába ment, ahol Beilenben valósággal szárnyakat kapott, itt készült el többek között a Dél című képe is. A többi itt készült alkotásai is hangvétellükben magyar: a tájak, a kazlak, az utak, a faluvégek honvágyát idézik: Faluvége, Falusi házak, Tájkép.

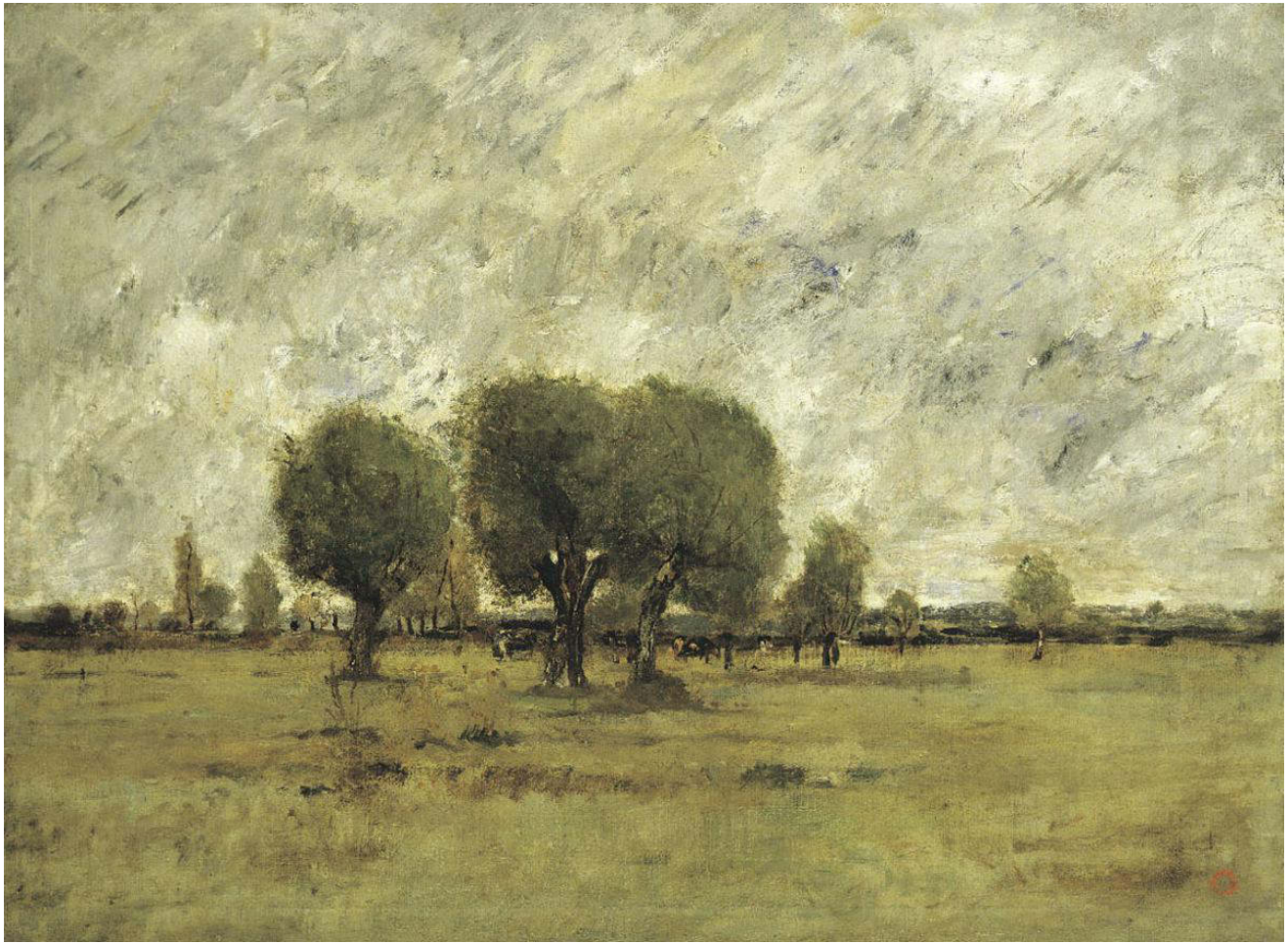
Amikor a magyar államtól ösztöndíjat kapott Münchenbe utazott, ahol a kiállításokon megismerkedett a francia festők: Corot, Courbet, Dias, Millet és mások alkotásaival, akik nagy hatással voltak művészetére, annak kialakulásában. Hollandiai, majd angliai útja során, mind erőteljesebben bontakozott ki realizmusa, s minden bizonnyal fontos szerepet játszott az angol nagy tájképfestő, Constable műveivel való találkozása.

Paál László kizárólag a szabadban festett, s mint írta nővérének: „Ez az én iskolám. Ez mindenem, csakis akkor érzem magamat jól, ha az üde levegőt szíva be, eszméimmel foglalkozhatom.” Legkedvesebb festési időszaka a nyár és az őszt.

Munkácsy Mihály: Paál László (1877)

Munkácsy Mihály kérésére Düsseldorfba, majd Párizsba költözött. 1871-ben készült el a „Felhős táj”, mely az égbolt igézetében készült, s egyszerűségében is megdöbbentő erejű mű. Az ég felhőinek közelsége, a fanyar színellentétek, a fák meleg, párás, rétek zöldjei elvarázsolták. Ebben az évben készült el a „Borús

Borús idő (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

idő” című képe is, amelyen a természet drámája érződik, a vigasztalan szürke nap bemutatásával, s a hazájától távol levő ember lelkiállapota: szomorúságának a közvetítője. „Juhaklok” /1872/ egyidejűleg „Kazlak” néven is szerepelt. A

Kazlak (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

világos égbolt csupasz föld, füvek itt-ott csomókban, rekkenő hőség és rekedt csönd ül a tájon, csak egy-egy károgás jelzi az életet ott fenn a magasban.

A „Százéves öregasszony” s az említett alkotásokban a művész a bécsi évekre oly jellemző aprólékos festésmódot levetkőzte. Szabadon festett a részletek a kép egészéért éltek, ecsetje szélesen, összefoglaló lendülettel futottak vásznain.

Paál László Párizsból a 49 km-re levő Barbizonba telepedett le. Ez a 17 ezer hold kiterjedésű gyönyörű vidék elvarázsolta. Erdők, szakadékok, cserjék, mocsarak, sziklák lenyűgöző látványa fogadta. Nem csoda, hogy Ő, aki Erdélyben nevelkedett alkotásra ihlette e táj. Azonban Ő másként látta, mint a francia festők. Képei egyszerűségükkel, változatosságukkal a csodás természetbe vezette a nézőket. Alkotásaiban mélység, változatosságában pedig idillikus nyugalomtól kezdve a vihar szenvedélyességéig minden átmenet felismerhető. Ezért is otthon érezte magát. A hatalmas erdő peremén lakott, innét vezetett az út, az ösvény az erdő belsejébe.

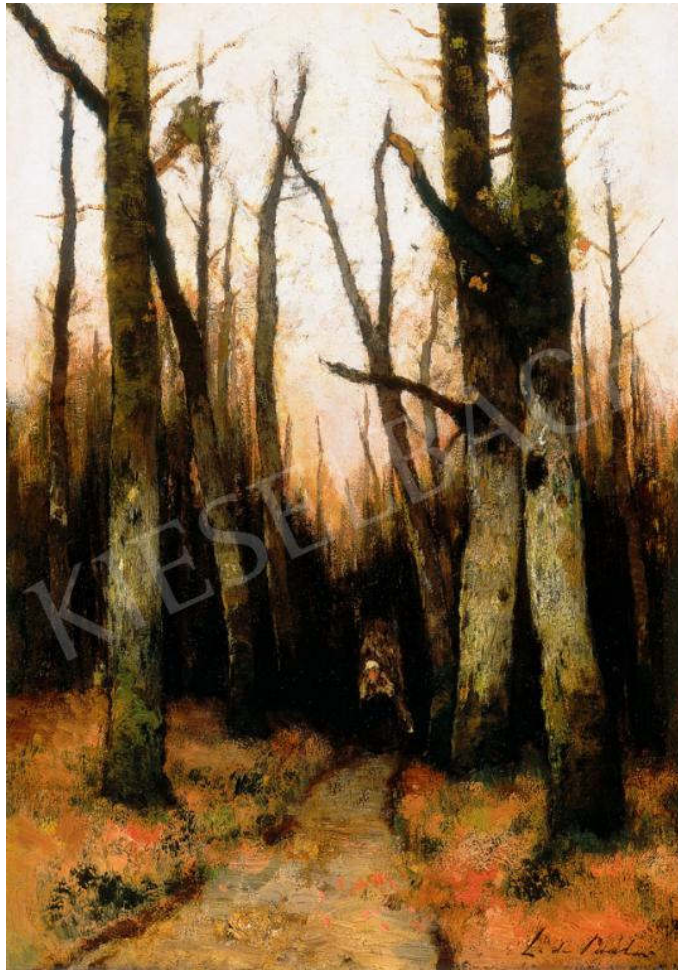
A Fontainebleau-i erdőben, Barbizon falucskában sokan megfordultak. A francia, – de azt is mondhatjuk, – hogy az európai tájábrázolás első pleina-air kísérletei is ehhez a faluhoz kötődnek. Elsősorban: Theodore Rosseau, Camille Corot, Jean-Francois Millet említhetjük a kezdéskor, valamint Carles-Francois Daubigny-t. De a kolónia többi tagjai is a természeti megfigyelések alapján, a napszakoknak megfelelően festettek, így: hajnalok, reggelek, délutánok fényei, ködei, levegői, vagyis az intim tájképfestészet remekei jöttek létre, megvilágítási effektusokkal, a zöldek, a barnák ezernyi árnyalataival.

S nemsokára elkészült „Az erdő szélé”, a szelíd, tavasz ízű, gyöngyházzsínű

Erdő szélé

fényeivel a zöld színek ölelésében, 1872-ben. 1872-73-ban a „Naplemente”-ben

Naplemente (Rőzsessedő)

a vörös-arany egű alkony fényei bujkálnak a fák között, s a lebukó nap utolsó fényei vibrálnak a nyírfaerdőben. Ez a lebukó nap végső fellobbbanása, amely még megláttatja az előtérben az úton ballagó párt. E képe az 1873-i bécsi kiállításon díjat nyert.

Hogy mennyire szerette a természetet leveleiből kitűnik: „Csakis akkor érzem jól magam, ha az üde levegőt szíva be eszméimmal foglalkozhatom.”

„Erdő mélye” szintén a művész érzelmeinek kifejezője, hangulatainak hordozója. A művész lelkületének rokona Vajda János írta 1880-ban írt „A bikoli fák alatt” című versrészletében:

Egyszerre mintha feneketlen
Örvényed látnám: végtelen.
Leborulok kétségbesetten,
Szívem szorul, szédül fejem.

Majd mintha gyóntató oltárnál
Csak hallok még egy gyöngé neszt:
"Erről, fiam, ne gondolkozzál;
Jobb lesz neked nem tudni ezt!"

Mintha Paál László tragikus életéről szólna e néhány sor.

Erdőképei arról tanúskodnak, hogy nemcsak Berzován, Odvoston, Radványon, Mátrafüreden, de Düsseldorfban és Franciaországban is megtalálta, megérezte az erdők illatát, varázsát. Egyéniségénél fogva is kedvelte a sötét tónusokat, a meleg barnákat, a sárga színeket. A sötét – világos színek ellentéte: egy-egy megvillanó úszó felhő, vagy az égbéke, akár egy fa kérge, fokozta képeinek drámai hatását, feszültségét. Művészete még sem egyhangú, mert művészetében a napszakok váltakozásával, mindig más és más a táj: napos, felhős, viharos, csendes. Az eső és viharos utáni atmoszférikus hatások mindig foglalkoztatták, mint pl. „Eső utáni hangulat”. A „Viharos táj”, /1875/ a haragos természet

Viharos táj (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

tombolása, két öreg fa küzdelme; s érzékeljük az erőszakos szelet, amely tépi, szaggatja az ágakat. a sokszor megörökített tájnak mindig új és új jellemzőit fedezte fel bensőséges átéléssel. „Erdő mélye” /1877/ című képén, a

Erdő mélye (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

csipkefinomságú lombokon áttör a fény, az álomszerű lombok sűrűségében. Csend van és nyugalom és szépség egy zárt, titkokkal teli világban. Remekmű!

„Erdő belseje” /1877/ a borongós hangulatú képnek aranybarnás derengése

Erdő belseje (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

rembrandti emlékeket ébreszt. Az erdő zárt boltozata fölött egy kis fénylő égbolt ad világosságot, egy kis ragyogást. Az öreg favágó éppen most vágja a fát, majd egy pillanatra megáll a csendben, a nagyerdő belsejében, amely oltalmat ad neki.

„Nyárfák”/1876/ Az erdő sötétségéből fiatal nyárfák rajzolódnak ki, mintegy

Nyárfák (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

kitárva karjaikat, ágaikat a napsugár elé, mögöttük öreg nyárfák vigyázzák a teret. A Figaro című lap kritikusa, Albert Wolf a következőket írta egykor: "... nagy kvalitású művein a természet hatalmas egysége, a kolorista biztos szeme érződik."

„Októberi szél” /1876/ a festmény hangulata sugározza a művész fájdalmas

Októberi szél (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

magányosságát, „mely korszakának legerőteljesebb alkotásait váltja ki tragikus életérzete mélyéről.”- írta könyvében Bényi László. A vihar félig csupaszra tépi a terebélyes tölgyet.

„Békák mocsara”/1875/ a viharos égbolt drámai hangulatát árasztja, gomolygó

Békák mocsara (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

felhőivel. A főszereplő egy faóriás, amely a viharral küzd. Ezt a témát többször is megfestette.

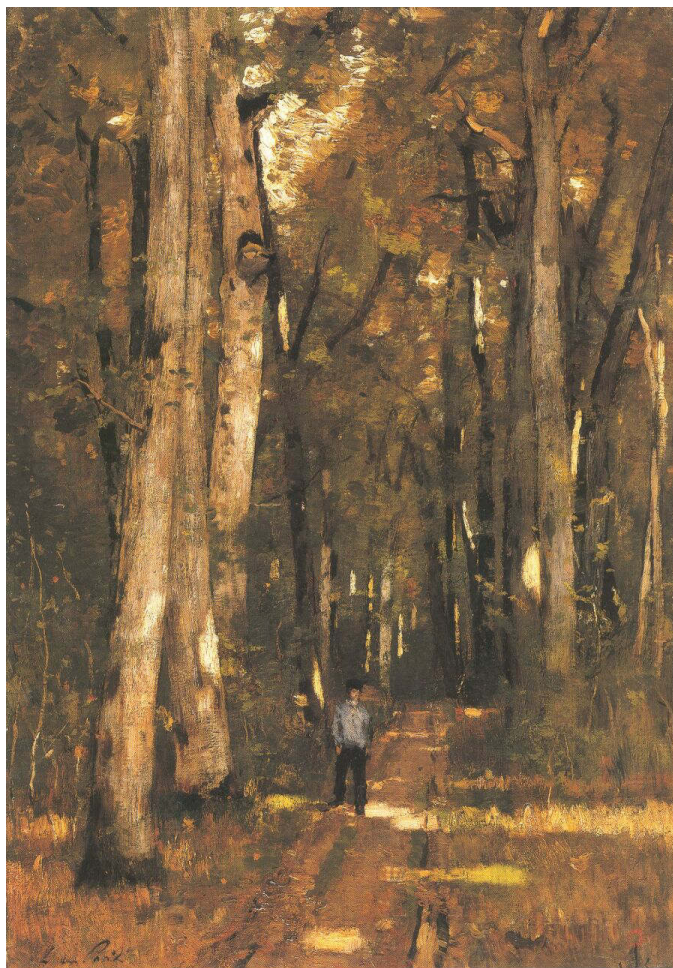
Műve figyelemre méltó a hatáseleveníse miatt, sötét színakkordok végig kísérik élete folyamán mindig. Max Liebermann egykor a következőket írta a művészről: „Szerették finom, ködös egyéniségét – Paálra meghatott szeretettel gondolunk vissza: gyakran eszembe jut sápadt munkára koncentrált arca, amint a Fontainebleau-i erdő fái alatt vászna előtt mereng.”

A barbizoni tájképfestők a múlt század harmincas éveitől kezdve a természet hangulatait, fényeit, árnyait új megvilágításban tárták elének. Az első festő, akit ez a táj magához láncolt 1821-ben, a korfui görög művész, Stamaty Bulgari volt.

Az „Erdő belseje” első barbizoni festménye 1873-ban, melyről a francia Leon mőtörténész így írt: „E táj legjobb mestere Ő!”

„Erdei út” /1876/ az erdei út a messzeségbe vezet, s az őszi színes falevelek táncolnak, Az elmúlás fenséges pátosza, a sötét színekbe ágyazott kép drámai hangsúlyt kapott. Az árnyékban egy mesebeli kis anyókat látunk. Aranyban, ezüstben, barnában állnak a fák, a hold a reflektor, s az ágak suhognak, kígyóznak, hajlongnak.

Az „Út a fontainebleau-i erdőben” szintén a remekművek közé tartozik. A

Út a fontainebleaui erdőben (Olaj, vászon, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

sima törzsű fák a magasba emelkednek. A napsugár megtört fénye is megjelenik kedvesen, szinte simogatóan. Victor Hugo egyik kedves mondata jutott az eszembe; „Vadonerdő ölén bolyongva egyedül, nem hallottál-e már kacajt a fák körül?” Milyen kedves mondat! Vajon Paál László magányában hallott-e valaha kacajt az erdőben? Az erdő sűrűjében, az erdő széleken, az utakon? ... Már nem tudjuk meg a választ...

Minket is hívogatnak az erdők, a sudár fák, az árnyak mélyén félhomály, a fenyők fakérgén gyanta csordogál.

Munkácsy Mihály és Paál László nemcsak jó barátok voltak, hanem a művészetükben is rokon vonást fedezhetünk fel, mármint a kivitelezés hevületét tekintve. Munkácsy az emberi érzelmek megnyilvánulásának árnyait, sokrétűségét, drámaiságát, Paál László hasonló formai vonásokat vetíti elénk tájképeiben. Dr. Pogány Ö. Gábor „Magyar festészet a XIX. században” című kötetében írta: „Mindkettőjük festményeiben van valami zengzetesség, valami az orgonák bűgő hangjából, intimebb változatban a csellók férfias elégiájából.”

33 évesen ment el...

Március volt és elült a szél, halvány dér csípte a pázsitot, egy nagy platánfa rezzenéstelenül állt: elült a szél, a fa alatt két ecset, árván ott maradtak. A tavasz kezdetén a zöldülő leveleket nem láthatta a charentoni szanatóriumból ... és a csönd riadtan meghasadt, s a színeit titkon őrző bimbókon, rügyeken, s a sötét erdők ölében nyugvó fák nem tudták, hogy egy szív meghasadt az éjben. A selymes légben nebulák remegtek..., s a nesztelen éjben a szellők is ijedten lebegtek, pára-könnyek hulltak, s lelke az erdőbe költözött, mielőtt még felment a mennybe... elveszön a ritka fű között, az erdő alján ösvény vezetett...

Munkácsy az életből korán távozó jó barátot halála előtt egy évvel megörökítette. Most emlékezünk Reá, aki 171 évvel ezelőtt született a napsugaras nyárban 1846-ban.

Baudelaire mondotta: „Az egész művészet emberi felzokogás!”, melyek a percek, órák, évek csodájában múlnak el.

Alkotásainak szépségsugárzását ma is megcsodálhatjuk a kiállítások alkalmával, hiszen szépségeket tár elénk, a természet szépségét, finomságát, nagyságát, sokszínűségét: hiszen „a természet a szépség szigete.”

Megörökítette az erdők fenséges nyugalma, a cserjék, az ágak, a gallyak szövedékeinek világát, a levelek között átszűrődő napsugár arany-ezüst fényét, ragyogását.

Művészi derengés óráit vetíti elénk a „Hajnal az erdőben”, és a „Reggel az erdőben”, amelyeken az első párok láthatók, a „Rözsessedés” atmoszférája már sejteti a közeli estét.

Az élettel viaskodó nagy művész a természet titkait kereste, fürkészte és fájdalmas hangulatait komor színekben festette vásznaira. „Emberről egyedül az idő mutatja meg!”,- mondta egykor Szophoklész. Ő tájképeibe oltotta önarcképét, egész lelkivilágát, s így tárta elénk magát sokféle színekben...

Az ösvények szépségét, a több évtizedet megélt fák zsongását élvezte, hallgatta: beszéltek, zengtek az utak, az ösvények, a bokrok, a fák, amit csak Ő hallott. A fény, a fények játéka a fák között, a szélben imbolygó árnyak Neki beszéltek. Csöndje, magánya hangulatát fokozta a sejtelmesség, mely a messzeségbe vitte, a nagy fák fenséges világába, ahol az erdei illatok simogatnak lágyan. Lelke derült csendjében egy rezgő levél, egy ezüstös lombfátyol, egy ágacska, ha eltévedt a lelkébe égett, s a napsugár is, amikor kikukucsált a szálló kedves felhők között Reá mosolygott, s akkor is, amikor „a megnyúlt árnyak kinyújtott karja, a gyorsan tovatűnő fényt karolta”. /Tagore/

Írásomat édesapám, Fenyves Béla emlékének ajánlom, aki maga is tájképfestő volt, és nagyon szerette Paál László művészetét.